

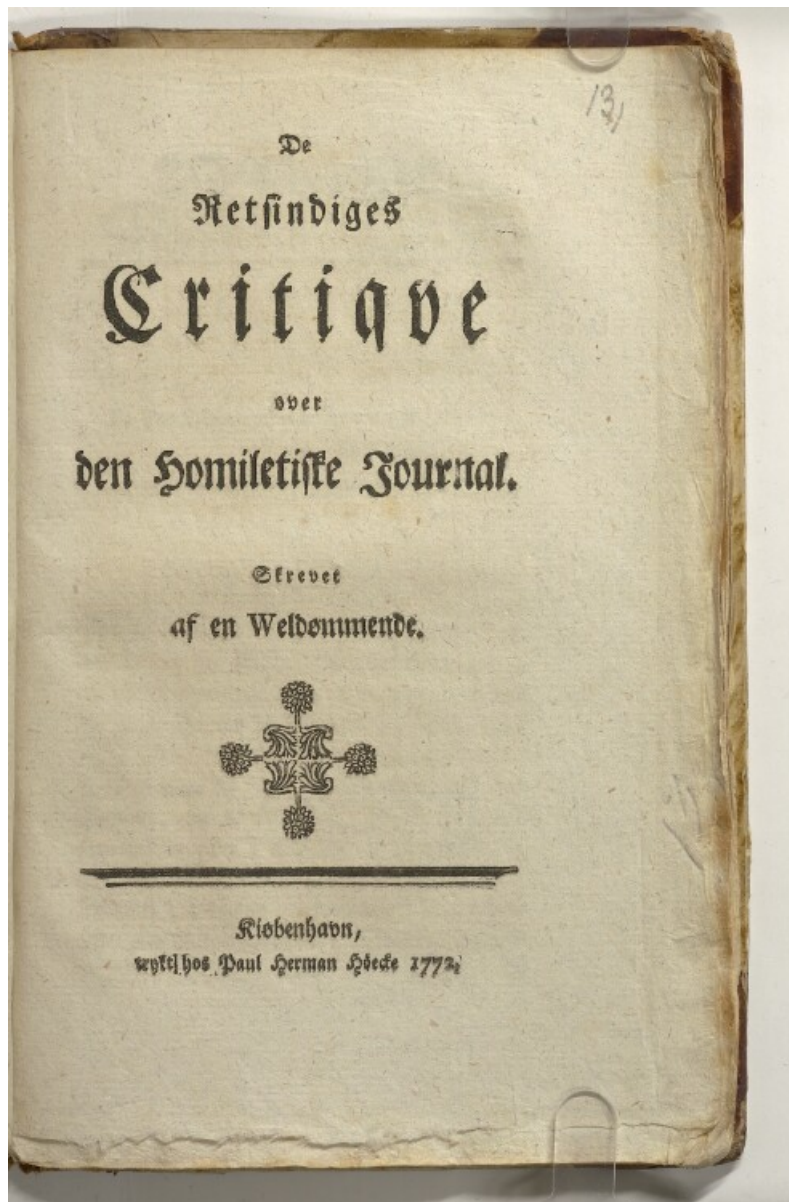
Titel: De Retsindiges Critique over den Homiletiske Journal. Skrevet af en Weldømmende.

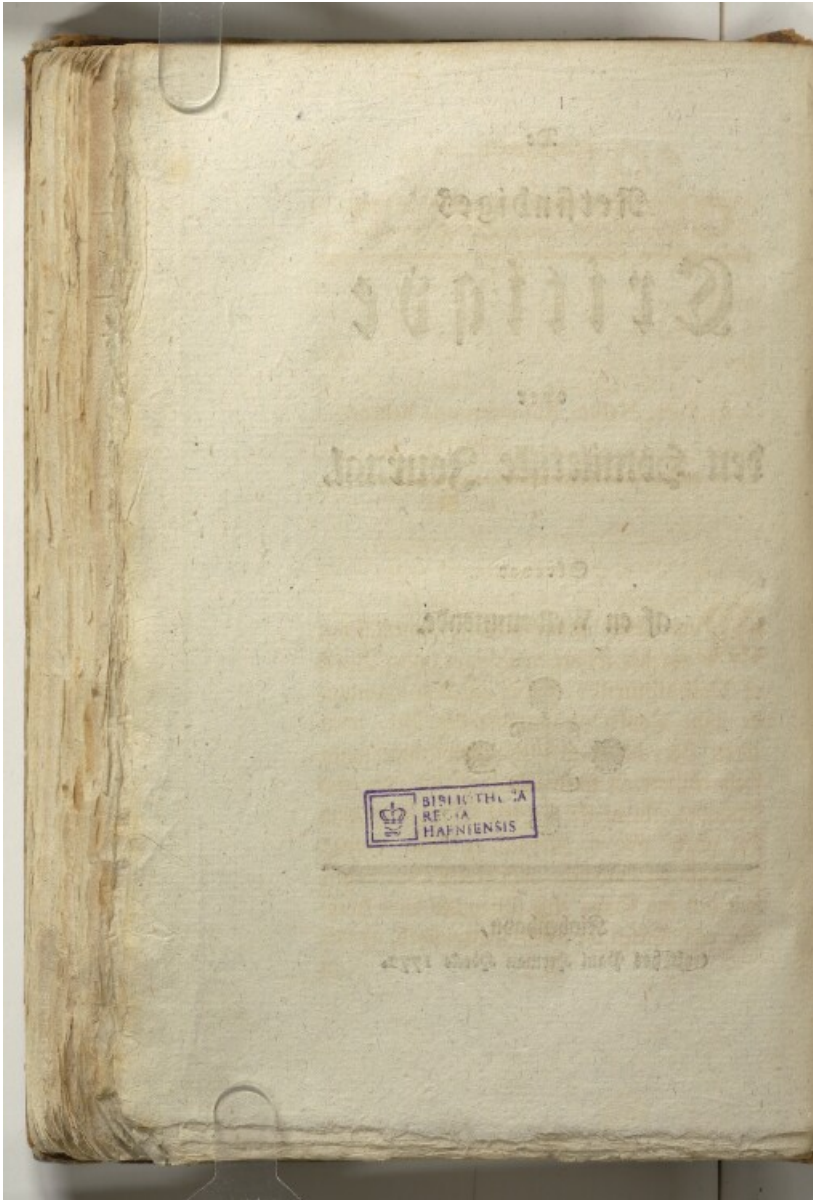
Citation: "De Retsindiges Critique over den Homiletiske Journal. Skrevet af en Weldømmende.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17*, P.H. Høecke, 1772, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-2_017-shoot-workid2_017_013/facsimile.pdf (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 17

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

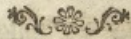

Et Pueri Nasum Rhinoceruntis habent,
MARTIAL. EP.

Mine Læsere maae vide at omensskiont jeg her skriver en Critique under Navn af Veldømmende, saa er det dog ingenlunde mine Tanker at forandre det Vel, igien til et Bæe, det er at sige: jeg vil ingenlunde først criticere og siden igien begræde min egen Critique; thi at skrive det i Dag, som man skal græde over i Morgen er luner Børne, Stræger og saadanne godt Folks Eieringer, som den ene Gang efter den anden blive knupsede paa Næsen for deres Næsevished, og for

A 2

di

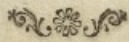
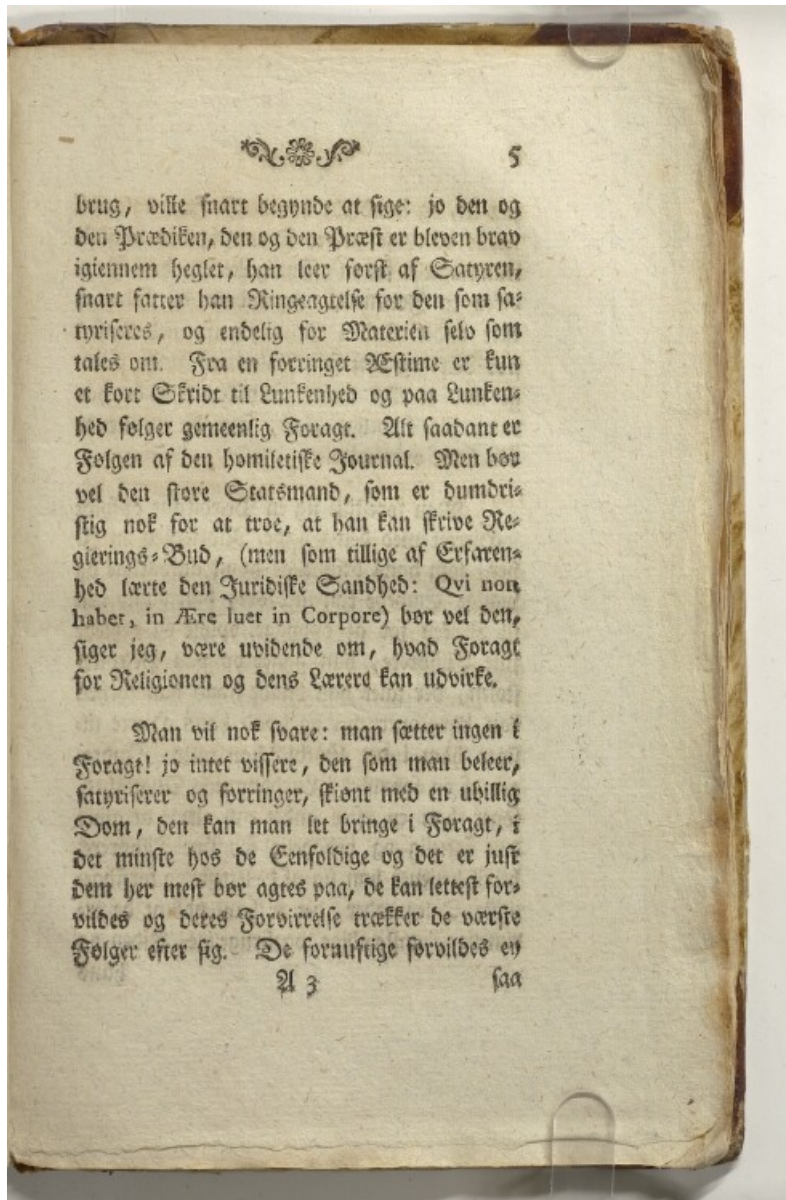
di de, efter Opkriften, have en Snabel saa lang som en Rhinoceros, med hvilken de ville rode i alleting.

Hvad i al Verden har vel bevæget de uformuftige Forfattere af den homiletiske Journal, at begynde et saa ugrundet og uforkammet Verk?

Kunde de vel være taabelige nok for at troe, at saadant kunde blive tilladt og taalet.

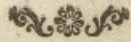
At behandle Prædikener som Skuespil, at begiegne de ærværdige Læresædne som Asteurer, og offentlig skrive Critiquer over deres Rost og Geberder, er jo en Uforkammenhed saa stor, at man neppe kunde tiltroe en B*** den selv.

Man begynde kun at skienke med Prædikener, at gjøre dem til Materie for Ugebladets falske Bid og Satyre (NB. saadanne som den homiletiske Journals) man skal snart bringe Guds Ords Forhandling og Lærene i Ringegrelse. De uforstandige som ey til gavn kunde skielle imellem Brug og Misbrug,

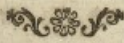
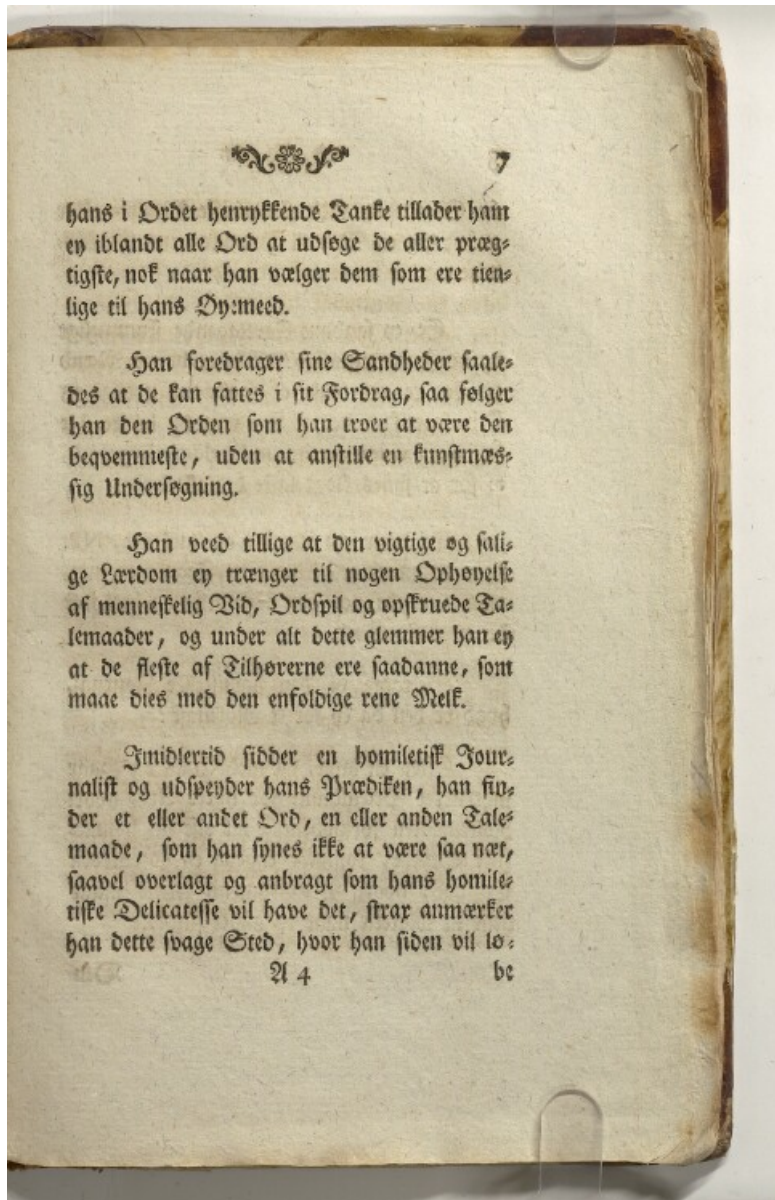
brug, vilke snart begynde at sige: jo den og den Prædiken, den og den Præst er bleven bravgienem heglert, han leer først af Satyren, snart fatter han Ringegælle for den som satyriseres, og endelig for Materien selv som tales om. Fra en forringet Æstime er kun et kort Skridt til Lunkenhed og paa Lunkenhed følger gemeenlig Foragt. Alt saadant er Folgen af den homiletiske Journal. Men hvor vel den store Statsmand, som er hundredstyg nok for at troe, at han kan skrive Regjerings-Bud, (men som tillige af Erfarenhed lærte den Juridiske Sandhed: Qui non habet, in Ære luet in Corpore) hvor vel den, siger jeg, være ubidende om, hvad Foragt for Religionen og dens Lærere kan udvirke.

Man vil nok svare: man sætter ingen i Foragt! jo intet vissere, den som man beleeer, satyriserer og forringer, skiont med en ubillig Dom, den kan man let bringe i Foragt, i det minste hos de Eensfaldige og det er just dem her mest hvor agtes paa, de kan lettest forvildes og deres Forvirelse trækker de værste Folger efter sig. De fornuftige forvildes en

faa let, og hundrede homiletiske Journaler vil neppe bibringe en ret Fornuftig den mindste Ringeagtelse for en offentlig Lærere, hvis Prædiken en Journalist udpløndrer og forer et eller andet Ord i Triumph af, med ligesaa stor Ære og Ret som Fribyttene kunde prange med et eller andet Stykke, som de har ranet fra fredelige Folk, som de uventende kan have overrumplet.

Man forestille sig en Prædikant opfyldt Hjerter med den Glæde, Nidkierhed og Zæder, som hans betydelige høyst ansvarlige og vigtige Embede kan medføre, han gaaer hen til Kirken for at opbygge, oplyse og vejlede sine Tilhørere, han gaaer op paa Prædikestolen, der taler han baade hvad han forhen kan have overvejet og hvad hans Hjerter tilsiger ham i det Øyeblik han taler. Indtaget af og forvælsket i Lærdommens Vigtighed, søger han ey efter andet end allene at gjøre den fattelig og behagelig for sine Tilhørere, hertil betiener han sig af de letteste og forstaaeligste Talemaader, det er ham nok at de ere rimelige, anstændige og brugelige, Eiden og hans

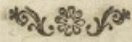
hans i Ordet henrykkende Tanke tillader ham
ey iblandt alle Ord at udsøge de aller prægtigste, nok naar han vælger dem som ere tienslige til hans Dy:meed.

Han foredrager sine Sandheder saaledes at de kan fattes i sit Fordrag, saa følger han den Orden som han troer at være den beqvemste, uden at anstille en kunstnæssig Undersøgning.

Han veed tillige at den vigtige og salige Lærdom ey trænger til nogen Ophøvelse af menneskelig Vid, Ordspil og opftruede Talemaader, og under alt dette glemmer han ey at de fleste af Tilhøverne ere saadanne, som maae vies med den enfoldige rene Mel.

Imidlertid sidder en homiletisk Journalist og udspejder hans Prædiken, han finder et eller andet Ord, en eller anden Talemaade, som han synes ikke at være saa net, saavel overlagt og anbragt som hans homiletiske Delicatsse vil have det, strax anmærker han dette svage Sted, hvor han siden vil to:

De Storm og med sin critiske Muurbrækker
aabne sig en Bey til Prædikantens Forkley-
nelse.

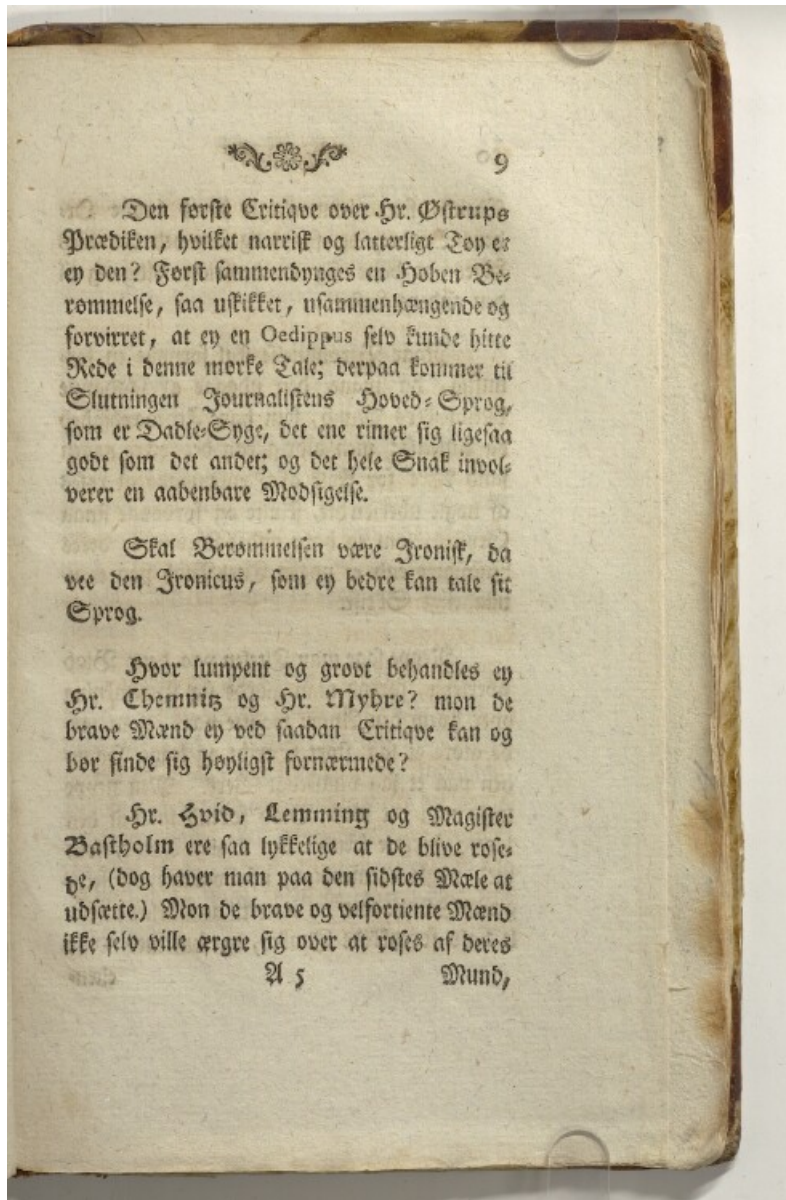
Er ey saadant Foretagende skammeligt
og høyst uretmæssigt? Skulde brave Mænd
og Lærere vel taale af saadanne urolige og
skrivefuge Hoveder at fornærmes, hvilke, Ut
sapientes videantur ipsum Coelum viruperant,
o: for at synes floge laste det allerbeste.

Critiquer ere nyttige og taalelige, NB.
naar de anbringes i det rette Sag; men uret-
telig anvendt, er den anstødelig og heri just
det uretteste Sted.

Betragte vi den homiletiske Journal,
hvad er den da ey for et Misfæst?

Efter en lang, og med Hals og Haar
indtrukket Præludium for hvert Aft, hvori
Journalisten formodentlig vil vise sin homile-
tiske Stykke, kommer endelig en overdreven
Critique, hvori Prædikantens Mæle maae
tiene til Materie naar ey andet findes.

Om

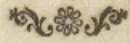
9

Den første Critique over Hr. Østrups Prædiken, hvilket narrest og latterligt Toy er ey den? Først sammendnyges en Hoben Berømmelse, saa uskicket, usammenhængende og forvirret, at ey en Oedipus selv kunde hitte Rede i denne mørke Tale; derpaa kommer til Slutningen Journalistens Hoved-Sprog, som er Dable-Syge, det ene rimer sig ligesaa godt som det ander; og det hele Snak involverer en aabenbare Modsigelse.

Skal Berømmelsen være Ironisk, da veer den Ironicus, som ey bedre kan tale sit Sprog.

Hvor lumpent og grovt behandles ey Hr. Chemnis og Hr. Nyhre? mon de brave Mænd ey ved saadan Critique kan og bør finde sig høyligst fornærmede?

Hr. Svold, Lemming og Magister Bastholm ere saa lykkelige at de blive roset, (dog haver man paa den sidste Måle at udsætte.) Mon de brave og velfortiente Mænd ikke selv ville ørgre sig over at roses af deres
A 5   Mund,

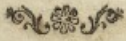

Mund, som giennemhegle deres brave Ordens-Brodre, og synes ligesom ved den enes Roes at bane sig en desfræret Udgang til den andens Last?

Naar Berømmelse skal fornøye en fornuftig, da maae den udgaae af saadanne Menneskers Mund, som have Troeværdighed og Ansæelse; men aldrig kan det være nogen sand Ere for Folk af Tænkemaade at roses af nogle ubekjendte, stulte og forvoone smaa Gæster, som ey have andet Bevis for deres Indsigter end et nogen Titel-Blad paa et utilladeligt Skrift.

Neppe saae man Titelen paa dette Bled averteret, førend man gjorde sig Betænkning over hvem den Autor maatte være, som torde giøre et saa stort Skridt og legge Haanden paa et saa vanskeligt Bærf. Men neppe læste man det første Blad førend man af den blotte Fortale kiendte den urolige Autor, som med nogle egenfædige, usædvanlige og selvgiorte Talemaader er vant til at indfløde nogle halv forrykkede Tanker, og som med disse

efter

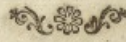

elendige Baaben er næseviis nok for at angribe baade Stat og Religion, og kan ey lære at blive hjemme, endskiont han lidt efter Fortieneste bliver tilrettefadt.

Elendige Autor, urollge Hoved, skrives syge Geyst! hold dog engang Næsten fra de Stæder, som ey er tilladeligt at gige ind i. Vær dog engang, at en vis Bygmæer som De, er ey skabt til at omstøbe baade Stat og Kirke; troe mig man kan ey saa let omstiere, omstøbe, bøde og lappe paa dem som paa et gammelt Klædemon, og troe, at De ingenlunde er den, som er vopen til saadanne Reformationer.

Som en Fornuftens indblide Helt og virkelig Don Quixot bevæbner De Dem is mod alle Ting. Maaskee De har det Begreb at der er tvende Maader at giøre sig navnkundig paa, nemlig enten v. d særdeles berommelige Gierninger, eller excessive Toffe-Strager, for liden til de forste, vil De maaskee opsvinge Dem ved de sidste, men de tager hæslig feyl i Regningen.

Er

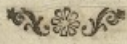
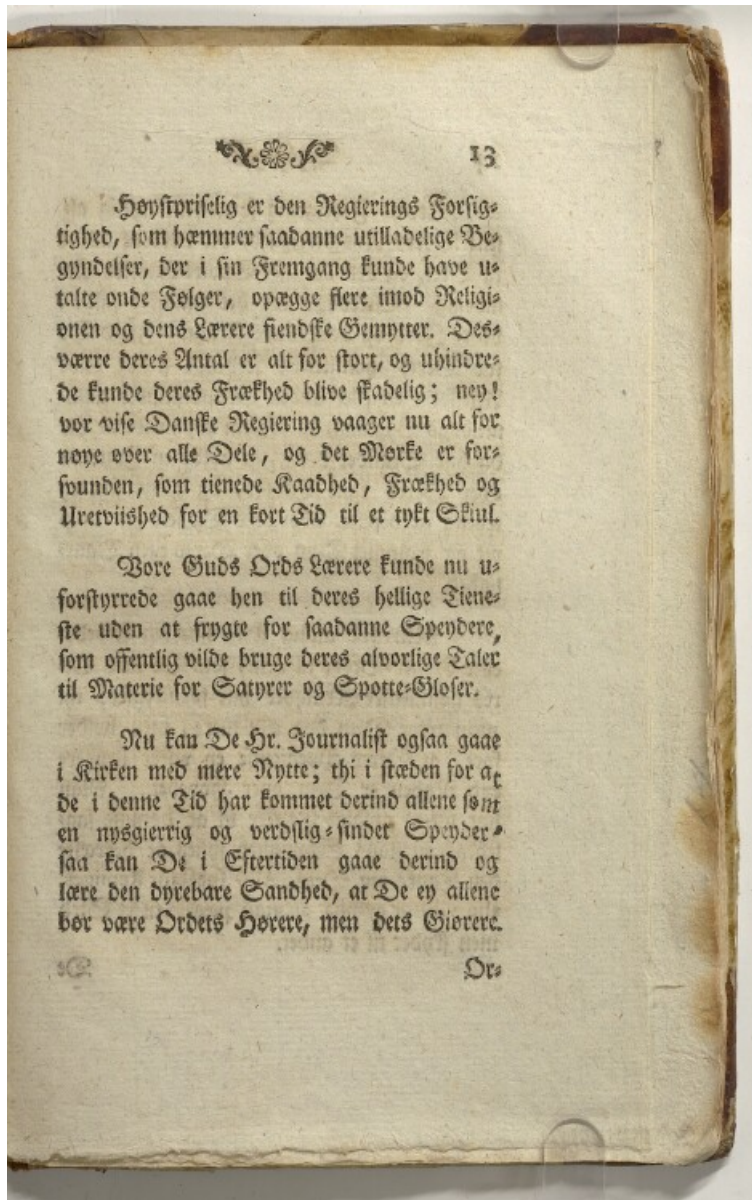

Erfarenhed synes mig burde erindre Dem herom; thi om jeg husker ret, er det ey længe siden De sad og bejamrede deres afbrudte Vox-Ringer.

De kan maaskee endnu engang komme til at gaae deres Poenitens-Sang, Kirken gaaler ey meere at voves ved end Staten, og vor allernaadigste Konge har vist ikke indsat Børere og Guds Ords Prædikantere ved Kirkerne til den Ende at enhver kaad og skive-syg Pøg skal spille Bøld med deres Embede, Værdom og Navn. Saadan Grækhed fortier en alvorlig Revselse, og den vil vist ramme Dem, og da maae et Plectimur Merit: vi faae det vi forskyldte, være deres Trost.

De begriber nok min Herre hvem jeg meener, og ifald de ey allene (efter Fortytendene) skulle være Mester af den homiletiske Journal, da var saa god at dese baade Critiquen og den derfor faldende Belønning med de Medhjelpere som have havt Haanden i med dette lumpne Værk.

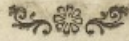
Høyst

Høystyrefelig er den Regjerings Forsigtighed, som hæmmet saadanne utilladelige Begyndelser, der i sin Fremgang kunde have udtalte onde Følger, opægge flere imod Religionen og dens Lærere siendste Gemynter. Desværre deres Antal er alt for stort, og ubindrede kunde deres Frækhed blive skadelig; nej! vor vise Danske Regjering vaager nu alt for noye over alle Dele, og det Mørke er forfunden, som tjenede Raadhed, Frækhed og Uerøvished for en kort Tid til et tykt Skul.

Bore Guds Ords Lærere kunde nu uforstyrrede gaae hen til deres hellige Tjeneste uden at frygte for saadanne Spændere, som offentlig vilde bruge deres alvorlige Taler til Materie for Satyrer og Spotte-Glofer.

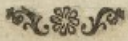
Nu kan De Hr. Journalist ogsaa gaae i Kirken med mere Nytte; thi i stæden for at de i denne Tid har kommet derind allene sønt en nysgierrig og verdslig sinder Spænder, saa kan De i Eftertiden gaae derind og lære den dyrebare Sandhed, at De ey allene bør være Ordets Hørere, men dets Glorere.

Ordets Forklaring fornøiede nemlig al-
sene Deres Nysgjerrighed, det vækkede allene
til Dret, og den Kritiske Spotte-Geystes Er-
indring. Eftredags tor det maaskee falde i
bedre Jord og bære mere Frugt. Ifald De
for Deres homiletiske Arbejde skulde blive
Assessor i en eller anden Grundmuuret gam-
meldags Bygning, da forsøm ey, imedens De
da har Stunder dertil, at holde en Journal
over Deres egne Tanker, og glem saa ey
troelig at berette, hvorledes De selv har ang-
ret og skammet Dem over Deres egen Daar-
lighed.

Men for alting skiv hverken Afbeds-
eller Tigger-Breve til dem, som De med De-
res homiletiske Kritiquer har fornærmet; thi
man troer Dem dog ikke mere, men holder
fore, at Deres Poenitens ey varer længere
end Noden er Dem over Hovedet. Man
har meget guldige Tanker til at denne saa-
ledes, en slags Erfarenhed synes at bekræfte
den Tanke om Dem. Alio spectant Remiges,
alio vihitur cymba: man pæger til et Sted
men flyder til et andet.

De

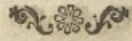
De er ellers en meget skrøbelig Person,
De kan udtække flere Skrifter end en Maas-
neds-Due Unger, ja De er i visse Maader
som en Hydra, paa hvilken et Hoved opvoxe-
de naar man huggebe et af: Knap afslippe-
de man et Statistisk forend der igien opvoxe-
de et Theologisk Hoved, og af det politiske
Cadaver opkom en Homileticus.

Isald jeg havde Gaver til Poesien, sy-
nes mig at jeg i Dem kunde finde et beqvemt
Sujet til en Metamorphosis eller Forvands-
lings-Bog. Et lykkeligt Hoved maae De
have der kan forborge saa mange Videnska-
ber, nemlig Politiquen, Homiletiquen, Poes-
sien, Critiquen, og Gud veed hoed mere.
Neppe troer jeg nogen Skrædders Ledike kan
giemme flere Stumper, ja Stumper og Pias-
ter er det alt.

Et Slutning vil jeg advare Dem, at
De for Esfretiden tager Dem lidt mere i agt
og ey lobe Hovedet imod Beggen; thi vi
have galne Folk nok.

Far

Færdel Hr. Hemileticus, naar Tiden
tillader det skal jeg forfærdige en Journal
over alle desperate Skribentere, og troe mig des
res Navn skal ey blive glemt hverken under
Littera J. eller B.

